אי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי. וא"ת ואמאי פריך בפשיטות לילקי הא איכא אמוראי דאמרי נדרו נדר לענין שאם אכלו אחרים שלוקין אבל הוא לא לקי לקטן הוא לענושין וי"ל דהכי פריך אי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא ואית ליה איסורא לקטן מילקא נמי לילקי:

לאותן המוזהרין עליו. תימה א"כ היכי ס"ד דליתייבו קרבן לפי שמניתן לו לעבור על נדרו וי"ל דהוה מצי למימר ולטעמיך אלא דבלאו הכי פריך שפיר:

כגון שהקדיש הוא ואכלו אחרים. וא"ת ואמאי לא מוקי כגון שאכל הוא בעצמו לכשהגדיל והוה ניחא טפי דזדון שבועה לא מתוקמא אלא כשאכל בעצמו דאפי' נשבע שלא יאכלו אחרים אין בכך כלום כל זמן שלא אסר עליהם בקונם דהוי כהקדש וי"ל דניחא ליה לאוקומי כשאכלו אחרים מיד סמוך לנדרו:

רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו לוקין. וא"ת והא סבר ר"ל התעלומות ספק לא שמה התראה דהתעלומות (זבחים עח.) גבי מותר ופגול שבלגן זה בזה והכא התראת ספק הוא דשמא לא יביא ב' שעירות עד ב' שנים או ג' ונמצא דאכתי לא הוי מופלא סמוך לאיש ואי מייתי שאכלו אחרים לאחר שהגדיל א"כ הל"ל כשאכלו הוא בעצמו ובהגיה שתי שעירות נמי לא אייתי דא"כ הוא עצמו אם יאכלנו ילקה דרבי יוחנן אית ליה לעיל דתוך זמן כלאחר זמן וי"ל דאזלינן בתר רוב שמביאין שעירות בזמנן דהיינו בני י"ג ויום א': **אין** ב"ד מצווין להפרישו. וא"ת לרב הונא דאמר שהוא עצמו לוקה מה מועיל הפרתו ותו מה משני הא בעי רבי יוחנן למימר בפרק חרש (יבמות דף קיד.) דב"ד מצווין להפרישו וי"ל דלמסקנא דקאמר דעל דעת בעלה נודרת אתי שפיר והוה מצי למימר השתא ולטעמיך הא סבר ר' יוחנן דב"ד מצווין להפרישו אלא דבלאו הכי דבעלה היא נודרת:

כדרב פנחם דאמר על דעת בעלה היא נודרת. והוי כמו אלא אע"ג דלא כתוב בספרים אלא וכעין זה יש בפ' אע"פ (כתובות דף נט.) אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן ואין כתוב בספרים אלא אנפ"כ הוי פירושו כמו אלא. ובגדרים בסוגיא זו כתוב אלא בכל הספרים הילכך נראה לפ' דאדלעיל קאי דפריך אתי נישואין דרבנן ומבטלי נדרה דאורייתא ומשני אין כדר' פינחס דכיון הנדרת על דעת בעלה יכול להפר אפי' הוי נישואין דרבנן. ותימה א"כ למה נכתבה הפרת הבעל כלל כיון דכל אשה נודרת על דעת בעלה ל"ל דכיון דאמר קיים ליכי שוב אין הבעל יכול להפר אפי' הוי נישואין דרבנן א"נ אפי' פירשה בהדיא שנדרה שלא לדעתו בעלה מיפר לה בעל כרחה. א"נ משום דתנתה תורה רשות לבעל להפר הוא דאמרינן דנודרת על דעתו לפי שנראה לה שבידו להפר כמו בשאר נשים הילכך כיון שנדרה על דעתו וסמוכה על שולחנו כל עיקרו על דעתו נדרה ויכול להפר: **סברוה קסבר תרומה בזמן הזה דאורייתא** ובעי לאיתויי סייעתא לר"ל. ותימה דהא ר"ל סבר בפרק הערל לפי שמצינו שהשוה הכתוב הקטן כגדול לזדון שבועה ולאיסר ולבל יחל יכול יהא חייב על הקדשו קרבן ת"ל [1]זה הדבר קתני מיהת לאיסר ולבל יחל חייב אימא לאיסור בל יחל איסור בל יחל מה נפשך אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי ואי מופלא סמוך לאיש לאו דאורייתא איסור נמי ליכא לאותן המוזהרים עליו [6]שמע מינה קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין עליו להפרישו הכא במאי עסקינן [8]כגון [9]שהקדיש הוא ואכלו אחרים הניחא למ"ד הקדיש הוא ואכלו אחרים לוקין אלא למ"ד אין לוקין מאי איכא למימר דאיתמר הקדיש הוא ואכלו אחרים רב כהנא אמר אין לוקין רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו [2]לוקין מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא גופא הקדיש ואכלו אחרים רב כהנא אמר אין לוקין רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו לוקין במאי קמיפלגי מר סבר [3]מופלא סמוך לאיש דאורייתא ומר סבר מופלא סמוך לאיש מדרבנן מתיב רב ירמיה יתומה שנדרה בעלה מפר לה אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דרבנן אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דרבנן אלא אי אמרת דאורייתא אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דאורייתא אמר רב יהודה אמר שמואל בעלה מפר לה ממה נפשך אי דרבנן דרבנן הוא אי דאורייתא [4]קטן אוכל נבלות הוא [7]ואין ב"ד מצווין עליו להפרישו והא כי גדלה אכלה בהפרה קמייתא אמר רבה בר ליואי בעלה מפר לה כל שעה ושעה והוא שבעל והא [8]אין בעל מפר בקודמין [7]כדרב פינחס משמיה דרבא דאמר רב פנחס משמיה דרבא כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת אמר אביי ת"ש [9]קטן שלא הביא ב' שערות רבי יהודה אומר [1]אין תרומתו תרומה רבי יוסי אומר [1]עד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו תרומה משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה סברוה קסבר ר' יוסי [1]תרומה בזמן הזה דאורייתא אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דאורייתא אתי גברא דאורייתא ומתקן טבלא דאורייתא אלא אי אמרת דרבנן אתי גברא דרבנן ומתקן טבלא דאורייתא לא קסבר רבי יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן וסבר ר' יוסי [1]תרומה בזמן הזה דרבנן [2]והתניא בסדר עולם [2]אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להן שלישית אין להן [3]וא"ר יוחנן מאן תנא סדר עולם ר' יוסי [3]ר' יוסי [4]תני [4]לה ולא סבר לה ה"נ מסתברא דתניא עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה חייבת לפי שמצינו שהשוה הכתוב הקטן כגדול לזדון שבועה ולאיסר ולבל יחל יכול יהא חייב על הקדשו קרבן ת"ל [1]זה הדבר קתני מיהת לאיסר ולבל יחל חייב אימא לאיסור בל יחל איסור בל יחל מה נפשך אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא איסור ואי מופלא סמוך לאיש לאו דאורייתא איסור נמי ליכא לאותן המוזהרים עליו [6]שמע מינה קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין עליו להפרישו הכא במאי עסקינן [8]כגון [9]שהקדיש הוא ואכלו אחרים הניחא למ"ד הקדיש הוא ואכלו אחרים לוקין אלא למ"ד אין לוקין מאי איכא למימר דאיתמר הקדיש הוא ואכלו אחרים רב כהנא אמר אין לוקין רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו [2]לוקין מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא גופא הקדיש ואכלו אחרים רב כהנא אמר אין לוקין רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו לוקין במאי קמיפלגי מר סבר [3]מופלא סמוך לאיש דאורייתא ומר סבר מופלא סמוך לאיש מדרבנן מתיב רב ירמיה יתומה שנדרה בעלה מפר לה אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דרבנן אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דרבנן אלא אי אמרת דאורייתא אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דאורייתא אמר רב יהודה אמר שמואל בעלה מפר לה ממה נפשך אי דרבנן דרבנן הוא אי דאורייתא [4]קטן אוכל נבלות הוא [7]ואין ב"ד מצווין עליו להפרישו והא כי גדלה אכלה בהפרה קמייתא אמר רבה בר ליואי בעלה מפר לה כל שעה ושעה והוא שבעל והא [8]אין בעל מפר בקודמין [7]כדרב פינחס משמיה דרבא דאמר רב פנחס משמיה דרבא כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת אמר אביי ת"ש [9]קטן שלא הביא ב' שערות רבי יהודה אומר [1]אין תרומתו תרומה רבי יוסי אומר [1]עד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו תרומה משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה סברוה קסבר ר' יוסי [1]תרומה בזמן הזה דאורייתא אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דאורייתא אתי גברא דאורייתא ומתקן טבלא דאורייתא אלא אי אמרת דרבנן אתי גברא דרבנן ומתקן טבלא דאורייתא לא קסבר רבי יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן וסבר ר' יוסי [1]תרומה בזמן הזה דרבנן [2]והתניא בסדר עולם [2]אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להן שלישית אין להן [3]וא"ר יוחנן מאן תנא סדר עולם ר' יוסי [3]ר' יוסי [4]תני [4]לה ולא סבר לה ה"נ מסתברא דתניא עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה חייבת

לפי שמלינו שהשוה הכתוב הקטן כגדול. מכי יפליג דמשמע יודע להפלות סמוך לאיש דאכתי קטן הוא כל שנה זו: **זה הדבר אשר צוה וגו'.** כלומר לאיסר ולא יחל אמרתי שיהא איסרא איסר ונדרו בבל יחל ולא לקרבן מעילה ובל יחל היינו מלקות ומסייע ליה לרב הונא: **אימא לאיסור בל יחל.** כלומר איסורא בעלמא ולא מלקות: **אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא.** מכי יפליג לנדור נדר [5]: **מילקא נמי לילקי.** דהא כל זמן דנדרו נדר קאי עליה בבל יחל: **איסורא נמי ליכא.** עליו אם אכלו דהא אי אתו רבנן לתקויי הכי תקון שלא יאכלו אחרים את הקדשו או הוא לכשיגדיל אבל בקטנותו לא בא לאסור עליו דקטן לאו בר קבולי עליה תקנתא דרבנן הוא: ומשני לעולם דרבנן ואיסורא אמאן קאי על אותן המוזהרים עליו להפרש מאיסורא: **ש"מ כו'.** פלוגתא היא בפרק חרש שנשא פקחת ביבמות (דף קיד.): **אלא הכא במאי עסקינן כו'.** ולעולם כדקתני ולאיסר ובבל יחל דהוי מלקות גמור ואפ"ה לא תסייעיה לרב הונא מהא דהא דקתני מלקות מהקדש קטן לאו לדידיה קאמר אלא לאחרים שאכלו את הקדשו: **מדרבנן.** כלומר מ"ד אין לוקין מוקים להא דקתני לאיסר ובבל יחל כדאוקמינן לאיסור בל יחל איסורא בעלמא ומדרבנן ומקרא דכי יפליג דקתני שהשוה הכתוב אסמכתא בעלמא: **יתומה.** שהשיאתה אמה דבת מיאון היא דנשואין דידה מדרבנן: **בעלה מפר נדרה.** ולא קרי לה יתומה אלא בקטנותה כל זמן שראויה למיאון: **אי אחרים בעלמא מופלא סמוך לאיש.** לא הוי נדרו נדר אלא מדרבנן משה"ה בעלה מפר לה דאתו נשואין דרבנן כו': **והא לני גדלה אכלה.** בהיא הפרה דלאו הפרה היא ומצא גדול אוכל נבלות: **כל שעה.** ולא משגדלה: **והוא שבעל.** לאחר שגדלה דהוא הך בעילה קדושין גמורין דאורייתא דמעשה גדולה מעשה הלכך אתו נישואין דאורייתא ומבטלין נדרא דאורייתא: **אין הבעל מפר.** נדרים [סז.] הקודמין לנישואין במסכת נדרים [1]: והאי נדר קדש להך בעילה דאורייתא: [6] **על דעת בעלה.** והך קטנה על דעתו של זה נדרה וכי אמרינן אין הבעל מפר בקודמין היכא דליית לה בעל בשעת נדר כלל: **דרב פנחס.** כלומר לא תוקי לה לברייתא כשהבעל מפר לה כל שעה ושעה [8] לעולם נדרה דאורייתא ודקשיא לך אתו נשואין דרבנן ומבטלין נדרא דאורייתא אהכי מבטלת דכל הנודרת כו': **לעונת נדרים.** היינו מופלא הסמוך לאיש שנדריו נבדקין: **סברוה.** רבנן בני הישיבה דבעו לאותויי לרב כהנא מהכא: **תרומה דאורייתא.** וקאמר משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה ותרומה והקדש ונדר חדא היא דמקדשה בדבורו שקורא עליה שם: **ירושה ראשונה.** של יהושע: **ושניה.** בימי עזרא: **יש להן.** כלומר בגלות נבוכדנצר בטלה קדושת הארץ ונעטרכו ליושה ולקדשה בשניה: **אבל שלישית.** לעתיד לבא: **אין להם.** כלומר אינה ירושה דלא יעטרכו לרשתה ולקדשה דלא בטלה קדושתה מגזרת הכתוב: **ואמר רבי יוחנן.** בעלמא: **מאן תנא סדר עולם רבי יוסי.** דהוא סתמה כי היכי דסתם מתניתין ר"מ [סנהדרין פו.]: **תני** [3] **ולא סבר לה.** לגמרי דקתני שלישית אין להן אלא ודאי בטלה קדושת הארץ ותרומתה דהשתא דרבנן: **עיסה חולין שנדמעה.** כגון שנפל קמח של תרומה לתוך פחות ממאה של חולין:

חייבת

אי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא מילקא נמי לילקי. וא"ת ואמאי פריך בפשיטות לילקי הא איכא אמוראי דאמרי נדרו נדר לענין שאם אכלו אחרים שלוקין אבל הוא לא לקי לקטן הוא לענושין וי"ל דהכי פריך אי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא ואית ליה איסורא לקטן מילקא נמי לילקי:

לאותן המוזהרין עליו. תימה א"כ היכי ס"ד דליתייבו קרבן לפי שמניתן לו לעבור על נדרו וי"ל דהוה מצי למימר ולטעמיך אלא דבלאו הכי פריך שפיר:

כגון שהקדיש הוא ואכלו אחרים. וא"ת ואמאי לא מוקי כגון שאכל הוא בעצמו לכשהגדיל והוה ניחא טפי דזדון שבועה לא מתוקמא אלא כשאכל בעצמו דאפי' נשבע שלא יאכלו אחרים אין בכך כלום כל זמן שלא אסר עליהם בקונם דהוי כהקדש וי"ל דניחא ליה לאוקומי כשאכלו אחרים מיד סמוך לנדרו:

רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו לוקין. וא"ת והא סבר ר"ל התעלומות ספק לא שמה התראה (זבחים עח.) גבי מותר ופגול שבלגן זה בזה והכא התראת ספק הוא דשמא לא יביא ב' שערות עד ב' שנים או ג' ונמצא דאכתי לא הוי מופלא סמוך לאיש ואי מייתי שאכלו אחרים לאחר שהגדיל א"כ הל"ל כשאכלו הוא בעצמו ובהגיה שתי שערות נמי לא אייתי דא"כ הוא עצמו אם יאכלנו ילקה דרבי יוחנן אית ליה לעיל דתוך זמן כלאחר זמן וי"ל דאזלינן בתר רוב שמביאין שערות בזמנן דהיינו בני י"ג ויום א': **אין** ב"ד מצווין להפרישו. וא"ת לרב הונא דאמר שהוא עצמו לוקה מה מועיל הפרתו ותו מה משני הא בעי רבי יוחנן למימר בפרק חרש (יבמות דף קיד.) דב"ד מצווין להפרישו וי"ל דלמסקנא דקאמר דעל דעת בעלה נודרת אתי שפיר והוה מצי למימר השתא ולטעמיך הא סבר ר' יוחנן דב"ד מצווין להפרישו אלא דבלאו הכי דבעלה היא נודרת. והוי כמו אלא אע"ג דלא כתוב בספרים אלא וכעין זה יש בפ' אע"פ (כתובות דף נט.) אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן ואין כתוב בספרים אלא אנפ"כ הוי פירושו כמו אלא. ובגדרים בסוגיא זו כתוב אלא בכל הספרים הילכך נראה לפ' דאדלעיל קאי דפריך אתי נישואין דרבנן ומבטלי נדרה דאורייתא ומשני אין כדר' פינחס דכיון הנדרת על דעת בעלה יכול להפר אפי' הוי נישואין דרבנן. ותימה א"כ למה נכתבה הפרת הבעל כלל כיון דכל אשה נודרת על דעת בעלה ל"ל דכיון דאמר קיים ליכי שוב אין הבעל יכול להפר אפי' הוי נישואין דרבנן א"נ אפי' פירשה בהדיא שנדרה שלא לדעתו בעלה מיפר לה בעל כרחה. א"נ משום דתנתה תורה רשות לבעל להפר הוא דאמרינן דנודרת על דעתו לפי שנראה לה שבידו להפר כמו בשאר נשים הילכך כיון שנדרה על דעתו וסמוכה על שולחנו כל עיקרו על דעתו נדרה ויכול להפר: **סברוה קסבר תרומה בזמן הזה דאורייתא** ובעי לאיתויי סייעתא לר"ל. ותימה דהא ר"ל סבר בפרק הערל

לפי שמצינו שהשוה הכתוב הקטן כגדול לזדון שבועה ולאיסר ולבל יחל יכול יהא חייב על הקדשו קרבן ת"ל [1]זה הדבר קתני מיהת לאיסר ולבל יחל חייב אימא לאיסור בל יחל איסור בל יחל מה נפשך אי מופלא סמוך לאיש דאורייתא איסור ואי מופלא סמוך לאיש לאו דאורייתא איסור נמי ליכא לאותן המוזהרים עליו [6]שמע מינה קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין עליו להפרישו הכא במאי עסקינן [8]כגון [9]שהקדיש הוא ואכלו אחרים הניחא למ"ד הקדיש הוא ואכלו אחרים לוקין אלא למ"ד אין לוקין מאי איכא למימר דאיתמר הקדיש הוא ואכלו אחרים רב כהנא אמר אין לוקין רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו [2]לוקין מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא גופא הקדיש ואכלו אחרים רב כהנא אמר אין לוקין רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו לוקין במאי קמיפלגי מר סבר [3]מופלא סמוך לאיש דאורייתא ומר סבר מופלא סמוך לאיש מדרבנן מתיב רב ירמיה יתומה שנדרה בעלה מפר לה אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דרבנן אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דרבנן אלא אי אמרת דאורייתא אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דאורייתא אמר רב יהודה אמר שמואל בעלה מפר לה ממה נפשך אי דרבנן דרבנן הוא אי דאורייתא [4]קטן אוכל נבלות הוא [7]ואין ב"ד מצווין עליו להפרישו והא כי גדלה אכלה בהפרה קמייתא אמר רבה בר ליואי בעלה מפר לה כל שעה ושעה והוא שבעל והא [8]אין בעל מפר בקודמין [7]כדרב פינחס משמיה דרבא דאמר רב פנחס משמיה דרבא כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת אמר אביי ת"ש [9]קטן שלא הביא ב' שערות רבי יהודה אומר [1]אין תרומתו תרומה רבי יוסי אומר [1]עד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו תרומה משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה סברוה קסבר ר' יוסי [1]תרומה בזמן הזה דאורייתא אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דאורייתא אתי גברא דאורייתא ומתקן טבלא דאורייתא אלא אי אמרת דרבנן אתי גברא דרבנן ומתקן טבלא דאורייתא לא קסבר רבי יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן וסבר ר' יוסי [1]תרומה בזמן הזה דרבנן [2]והתניא בסדר עולם [2]אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להן שלישית אין להן [3]וא"ר יוחנן מאן תנא סדר עולם ר' יוסי [3]ר' יוסי [4]תני [4]לה ולא סבר לה ה"נ מסתברא דתניא עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה חייבת

אי מופלא הסמוך לאיש דאורייתא. וא"ת ואמאי מרבי יוסי לסיועי מדרבי יהודה דאמר אין תרומתו תרומה אלמא סבר דמופלא הסמוך לאיש דרבנן ולכך לא מתקן טבל דאורייתא וי"ל דר' יהודה נמי אית ליה דמופלא סמוך לאיש דאורייתא ולהקל לתקן טבל לא איתרבי להיות כגדול:

ואיכא

מסורת הש"ס

[1] שבת קכא. יבמות קיד. [ניטין נה.], [2] [מזיר כט: סב.], [3] [שבת קכא. וש"ן], [4] ניטין פו: נדרים עג. שבת מו: יבמות כט:, [5] תרומות פ"א מ"ג, [6] [ובסדר המשנה שלפניו ר' יהודה אומר תרומתו תרומה וע"ש בפי' הר"ש], [7] יבמות פב:, [8] [שם:], [9] [נ' תוס' עירובין נ: ד"ה אי לא], [1] [עירובין לח:], [2] [במדבר ז], [3] [צ"ל אחר ד"ה כדרב], [4] [נגמ' שלפנינו איתא אלא], [5] נ"ל פס:.

תורה אור השלם

1. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ:
המדבר ל ב
2. וְהָבִיאָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירִשְׁתָּהּ וְהֵיטִבְךָ וְהִרְבְּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ:
דברים ל ה

הגהות הב"ח

(א) גמ' תני לה ולא סבר לה נ"ב ע"ש מן עירובין דף לו וכמה דף קלו וסנהדרין דף פו וסנועות ס"ק וכמה מקומות: (ב) רש"י ד"ה כדרב פנחס וכו' דלעולם וכו' אהכי מבטלין: (ג) ד"ה תני לה ולא סבר:

גליון הש"ס

גמ' שהקדיש הוא ואכלו אחרים. ע' נדרים עו ע"א בר"ן שם:

מוסף רש"י

מופלא הסמוך לאיש. קטן שיודע להפלות ולומר זמנן שהוא סמוך לאיש, דסייע בן י"ג, לשם מי נדר לשם מי הקדיש (נזיר כט:). **על דעת בעלה היא נודרת.** על מנת אם יעלה הבעל וסמכה עליה דמזקקן לה ביום שמעו (שבת מז:) על מנת שאם יעלה ואם לאו לא יהא נדר (גיטין פג:). **ירושה ראשונה.** בימי יהושע דוא יושע. **ושניה.** וכן שניה בימי עזרא, דכשגלו גלות ראשונה בטלה קדושת הארץ ונעטרו (יבמות פב:) שבטלה יהושע ראשונה וקבלת שניה יהושע (חולין ז:). **שלישית אין להן.** כלומר לא בעי למהדר ומיכתב, דיורשה עומדת היא, ואשמעינן אלא קדא דלא בטלה קדושת הארץ בגלות שיעוש (יבמות שם) שהשניה לא בטלה (חולין שם).

תוס' הרא"ש (המשך)

תרומה בזמן הזה דרבנן ר"ל דהוה מצי למימר ולטעמיך: **אתי גברא דרבנן ומתקן טבל דאורייתא.** ותימה אדפריך מדר' יוסי ליסייעיה מדר' יהודה דאמר אין תרומתו תרומה ור"ל דר' יהודה שפיר מצי סבר דמופלא סמוך לאיש דאורייתא ואפ"ה אין תרומתו תרומה דדוקא להקדיש ולאסור הוי מופלא סמוך לאיש כגדול אבל לתקן הכרי לא חשיב כגדול הילכך אין תרומתו תרומה:

חייבת בחלה. ולא אמרינן דתרומה פוטרת לה ואע"ג דתרומה אינה חייבת בחלה מדומע חייב בחלה מ"מ דדימוע דרבנן הוא דמדאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות ורבנן הוא דאלגריך אחד ומאה אלכך לא אתי דימוע דרבנן ומפקע חלה אפילו בזמן הזה דקסברי ר"מ ורבי יהודה חלה בזמן הזה דאורייתא: **פוטרין מן החלה.** כדמפרש לקמן דקסברי חלה בזמן הזה דרבנן ואתי דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן והיינו דאמרן לעיל [מו:] תני ולא סבר לה דהא חזיון דלרבי יוסי חלה בזמן הזה דרבנן וסברוה הכך רבנן דמייתי דאייה מהכא דכי היכי דקאמר ר' יוסי חלה בזמן הזה דרבנן הוא הדין לתרומה: **ודלמא.** אע"ג דקא חזית מהכא לר' יוסי חלה דרבנן אפ"ה סבירא ליה תרומה דאורייתא וליכא הכי נמי מסתברא דקא בעית לאתויי: **נתחייבו בחלה.** דכתיב בחלה (במדבר טו) בבואכם אל הארץ והכי נמי: **ולא נתחייבו במעשר.** (דבריה יד) דבמעשר כתיב כל אחד ואחד את שלו: **מתני' פגה.** סמדר. כך בלשון עורה מיעוקת קרו לה פגה כל זמן שאין לה סימן לא בדדים ולא בשערות: **בוחל.** כשהפרי גדל קצת כדתני בגמרא המאנים משיבחלו כך כשיש לה סימן דדין קצת בידוע שהביאה שתי שערות וערה היא: **למז.** בגמ' מפרש לה לשון נוטריקון יאתה מלאה שיש לה סימן מובהק בדדיה ולקמן מפרש סימנין במתני'. והיא בוגרת: **בוז וכוז.** אפי' כשהיא ערה אביה זכאי כו' דכתיב (במדבר ג) בנעוריה בית אביה כל שבח נעוריה לאביה: **איזו היא סימנין.** אמאל קאי: **קמט.** פרונג"ש. שגדלו דדיה עד שכפוף מעט על החזה וילאה כקמט: **משיטו.** גדולים יותר: **הפיטומת.** רחש הדד כמו (סוכה דף לד:) ניטלה פיטמתו: **עוקץ.** כמו עוקצי האגסים (שוקלין פ"ח מ"ו). פוביל"ש בלע"ז. חודו של דד שהמיוק יונק ופיטומת היינו סביבות עוקץ: **גמ' משיבחלו.** חייבין במעשר: **משילגין ראשיהן.** שמשתנין כשמגדילין. הכא נמי משיבחתה הדד וילאה בו סימן שמגדיל: **בחלה בי.** גדלה עלי. אדם הקן בדבר נראה לו כגדול. אנקיש"ן בלע"ז: **מייחד לו.** שפחותיו מייחד לאנשים עבדיו ואינו מפקיען מעשה בושת: **מחליף להן.** את של זה בזה ואינו מקפיד על בושתן: **לערבי.** מפקיר שפחותיו לערביים ונוהג בהן מנהג הפקר: **משיקשקשו.** כמו (סוטה דף ט:) מקשקשת לפניו כזוג בטנ"ט בלע"ז. כלומר גדולים הרבה: **חוטם.** (ו) ספק: **משיפליג.** (ז) ספק: **משקיף עטרה.** שגדול העוקץ ועב ומוקף עטרה והיינו שיעורא דא"ר יוסי נמי במתני' שיהא נותן ידו על העוקץ ושוקע ושוהא לאחור:

ואינה נפסלת בטבול יום. ולא"ת בחלו עוברין (פסחים דף מד.) גבי מקפה של חולין ושום של תרומה קאמר דאם נגע בטבול יום במקצתו (ח) דפסל כולו במגעו וא"ל דהתם מיירי בשעשאו גוש בקערה: **אתי** דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן. מכאן מביא ריב"ל דאייה דתרומה בטלה ברוב דאורייתא והא דדרשינן בסיפרא מאת מקדשו ממנו דעולה בק"ל אסמכתא בעלמא הוא וכן הא דקאמר אסור דכל אסורו דערלה וכלאי הכרם דכל איסורו ליאסר בהנאה כפל בעלייתו שאריך אחד ומאתים ומיהו דאייה דהכא יש לדמות לעולה מדאורייתא הכל נאסר לזרים מטעם תערובת התרומה שאינה ניכר אבל מה שגם החולין נאסרו בתרומה ליפטר מן החלה כאילו הכל תרומה זה אינו אלא מדרבנן ומיהו יש להביא ראיה גבי נפלו אגוזים ונתפצעו בהיזקן (גיטין דף נד:) דיש פסדים דגרסי והא הכא דמדאורייתא בדובו בטלה ובשאלי הערל (יבמות דף פב.) גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפייהו שתי אמות כו' דקא"ר (ט) יוחנן והוא שרבו חולין על התרומה פי' דשרי מדאורייתא והכי אמר שאני אומר וכיש הוא פירקא (דף עג:) נמי קאמר תרומה ממורה ממעשר שכן מחפ"ז ולא חשיב ק"ל:

ל"ג אילו נאמר כי תבואו הייתי אומר משנכנסו ב' או ג' מרגלים דהא ריש דבריתא הכי איתא בספרי (פרשת שלח) (ובספ"ק דקדושין מייתי לה) משונה ביאה זו של חלה דבעלמא כתיב כי תבואו כי יביאך וכאן כתיב בבואכם לומר מיד כשנכנסו קודם כבוש וחילוק אלמא משמע דכי תבואו משמע ביאה חשובה דהיינו לאחר כבוש וחילוק והיכי מצי למימר אפי' ב' או ג' מרגלים אלא הכי גרסינן אי בבואכם יכול אפי' ב' או ג' מרגלים וקאי אדלעיל מיניה: **לא** בולהו בלוק. ואם תאמר והלא כל יושביה עליה קרינן ביה לענין יובל כיון שהיו שם מכל השבטים לפר"ש שפי' דיובל מכל השבטים לא מיקרי ביאת כולהו: **אי זהו סימניה.** פרש"י דאצמל קאי ומתוך זה הוצרך לפ' הא דקא"ר יוסי [בבריתא] משתקיף העברה היינו נמי שיעורא דמשיתן ידו על העוקץ והוא שוקע. וקשה לפי' דלמה שינה ר' יוסי לשונו ועוד דבבולהו תנאי בגמרא לא אמר אחד מהן שיעורא דמתניתין ועוד א"כ לא יהיב תנא סימנא אבוחל ולקמן תנן בא סימן ולא הוצרך עד שלא בא העליון והיינו סימני בוחל. ומפר"ת דאי דהו סימניה דאבוחל קאי ותנאי דגמ' מפרשי סימני בגרות: **משתשחיר חפיטומת.** פרש"י ראש הדד כמו ניטלה פיטמתו דאתרוג. ועוקץ פי' חודו של דד מלמעלה. ובפ' לולב הגזול פרש"י ב' פירושים. ונראה דשניהן הן במקום אחד אלא האחד בצד ראשו והאחד בצד זנבו דגבי דד ליכא לפרושי הכי ומסתמא פיטמת ועוקץ דהתם דומיא דהך דהכא: **ויחיב לה** ד' **דמי בושתה** להנצל מן הענוש היה עושה כן דהא אין לעבדים בושת דאמרינן בפ' החובל ואפי' למ"ד יש להם בושת יגתן הכל לרב: **ומפר לחו לערבאי.** מכאן משמע דשפחה כנענית מותרת לעובד כוכבים וה"ה דעבד מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליהן משום נשג"ז ואע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייך בעבד מן התורה ושילחי ע"ז דא"ל שבור מלכא לבטי אידכר מה דעבדת באורתא ופרש"י

אלו נאמר כי תבואו הייתי אומר משנכנסו שנים או שלשה מרגלים. (ו) רק בתוס' הגירסא בס"פ ול"ג גירסא זו דאדרבה כי תבואו אסמכתא היא וכן מוכח בסוף פ' הערל גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפנינן שתי סאין א' של חולין וא' של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה וקא"ר יוחנן והוא שרבו חולין על התרומה פי' שאז הן מותרין מן התורה הלכך [בוחלכין בהם] להקל אלמא ברבייה שרי מן התורה:

ו) נראה ד"ל כך הגירסא כתוב בספרים רק בתוס' כתבו דלא נהיגא וכו'.

מסורת הש"ס

א) כתובות כה., ב) [כתובות כה. כ"מ פט.], ג) [כתובות אותה ולא בתמיינו בתרומה ופ' בנש"ש שם דברים תרוויהיסן], ד) כתובות כה., ה) [בסדר המשנה ל"ג אמרן], ו) [כתובות מו:], ז) מעשרות פ"ג מ"ב, ח) [תוספתא פ"ו ה"ג], ט) [פי' משיחמיל ליעקב אגרא' כתפולא ערוך ערך פלג], י) [ע' רש"י כתובות כה. וכ"מ פט. וכבל דוכתא מפרש טעם אחר], יא) [מקפיד יעב"ץ], יב) [ע' תוס' ד"ה ראם], יג) [ל"ל פסק וכן גי' רש"ל], יד) פ"ל פוסל מקום מגבו], טו) [ל"ל רים לקיש], טז) [וסס לו. ד"ה נטלה], יז) שיך לעיל, יח) [ל"ל מטוס נשג"ש. רש"ל], יט) [ל"ל ומכ].

תורה אור השלם

1. הִתְאַנָּה חֲנֻטָה פִּגֵּיהָ וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ קוּמִי לְךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וְלְכִי לָךְ:
שיר השירים ב ג

2. וְאֲבַחֵד אֵת שְׁלֹשֶׁת הָרֹעִים בְּיָרֶח אֶחָד וַתִּקְצַר נַפְשִׁי בָּהֶם וְגַם נַפְשָׁם בָּחֲלָה בִי:
זכריה יא ח

3. וְהִתְנַחֲלְתֶּם אֹתָם לְבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ: ויקרא כה מו

לעזי רש"י

פרונג"ש [פרונצי"ש].
קפלים.
פוריצ"ש [פריצוג"ש].
פטמות.
אנקיישנ"ץ [אינקריישנ"ט].
מגעיל, דוחה.
בטנ"ט. צלצול (של פעמונים).

מוסף רש"י

לרבנן דבי רב. בית המדרש קרי בי רב (כתובות כה.). נתחייבו בחלה. דכתיב בבואכם אל הארץ, ותניא בספרי ר' ישמעאל אומר שיבה הכתוב בילה זו מכל ביאות שבתורה, שבכולן נאמר כי תבאו כי יביאך וכאן נאמר בבואכם, לומר כיון שנכנסו לארץ מיד נתחייבו בחלה והיינו דקאמר הכא אילו נאמר בבא ולא כתיב כם הייתי אומר דתחילת ביאה כיון דמשונה ביאה זו ת"ל בבואכם דמשמע ביאת כולכם: לאו בולהו בלוק. ותימה והא כל יושביה עליה קרינן ביה לענין יובל כיון שהיו שם מכל השבטים לפר"ש שפי' דיובל מכל השבטים לא מיקרי ביאת כולכם: **אי זהו סימניה.** פרש"י דאצמל קאי ומתוך זה הוצרך לפ' הא דקא"ר יוסי [בבריתא] משתקיף העברה היינו נמי שיעורא דמשיתן ידו על העוקץ והוא שוקע. וקשה לפי' דלמה שינה ר' יוסי לשונו ועוד דבבולהו תנאי בגמרא לא אמר אחד מהן שיעורא דמתניתין ועוד א"כ לא יהיב תנא סימנא אבוחל ולקמן תנן בא סימן ולא הוצרך עד שלא בא העליון והיינו סימני בוחל. ומפר"ת דאי דהו סימניה דאבוחל קאי ותנאי דגמ' מפרשי סימני בגרות: **משתשחיר חפיטומת.** פרש"י ראש הדד כמו ניטלה פיטמתו דאתרוג. ועוקץ פי' חודו של דד מלמעלה. ובפ' לולב הגזול פרש"י ב' פירושים. ונראה דשניהן הן במקום אחד אלא האחד בצד ראשו והאחד בצד זנבו דגבי דד ליכא לפרושי הכי ומסתמא פיטמת ועוקץ דהתם דומיא דהך דהכא: **ויחיב לה ד' דמי בושתה** להנצל מן הענוש היה עושה כן דהא אין לעבדים בושת דאמרינן בפ' החובל ואפי' למ"ד יש להם בושת יגתן הכל לרב: **ומפר לחו לערבאי.** מכאן משמע דשפחה כנענית מותרת לעובד כוכבים וה"ה דעבד מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליהן משום נשג"ז ואע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייך בעבד מן התורה ושילחי ע"ז דא"ל שבור מלכא לבטי אידכר מה דעבדת באורתא ופרש"י צח א מיי' פ"ט מהל' טומאת אוכלין הל"י:
צט ב מיי' פ"ו מהל' כלאים הל"ד:
ק ג ד מיי' פ"ה שם הל"ב [וס"ל מהל' איסורי ביאה הל"ג] סמג עשין קמא טוש"ע יו"ד סימן שכב סעיף ב:
קא ה מיי' פי"ז מהל' מאכלות הל"י ופ"ג מהל' מאכלות הל"י סמג עשין מח ומד טוש"ע מו"מ סי' ער סעי' ב
קב ו מיי' פי"ח מהל' מרים הל"ו סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רלד סעיף ג:
קג ז ח ט י מיי' פ"ב מהל' מעשרות הל"ו:
קד כ מיי' פ"ב מהל' מעשר הל"ה:
קה ל מיי' פ"ב מהל' מעשרות הל"ו:
קו מ מיי' פ"ט מהל' עבדים הל"ח [טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' יח]:
קז נ ס ע פ ב מיי' פ"ב מהל' מעשרות הל"ו [וכתב אלפס יבמות פי"ג דף מו.]

תוס' הרא"ש (המשך)

משמע בשאם כולם כדמשמע בפ"ק דקידושין דקאמר התם האיל ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחת מהן לאחר ירושה וישיבה אף כל לאחר ירושה וישיבה ואע"ג דאיכא מ"ד לשם דבעי ביאה ומושב מ"מ לא אשכחן כי תבואו דמשמע לאלתר בכניסת שנים ושלשה מרגלים קודם שיכנסו כולם. אלא ה"ג אי בבא הייתי אומר משעה שנכנסו בה שנים שלשה מרגלים דמשמע תחלה ביאה מדלא כתיב כי תבואו והכי תניא בסיפרי בפ' שלח לך א"ר ישמעאל שנה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכל מקום הוא אומר והיה כי תבוא והיה כי יביאך וכאן אומר בבואכם ללמדך כיון שנכנסו לארץ מיד נתחייבו בחלה והיינו דקאמר הכא אילו נאמר בבא ולא כתיב כם הייתי אומר דתחילת ביאה כיון דמשונה ביאה זו ת"ל בבואכם דמשמע ביאת כולכם: לאו בולהו בלוק. ותימה והא כל יושביה עליה קרינן ביה לענין יובל כיון שהיו שם מכל השבטים לפר"ש שפי' דיובל מכל השבטים לא מיקרי ביאת כולכם ואע"פ שהיו שם מכל השבטים לא מיקרי ביאת כולכם: **אי זהו סימניה.** פרש"י דאצמל קאי ומתוך זה הוצרך לפ' הא דקא"ר יוסי [בבריתא] משתקיף העברה היינו נמי שיעורא דמשיתן ידו על העוקץ והוא שוקע. וקשה לפי' דלמה שינה ר' יוסי לשונו ועוד דבבולהו תנאי בגמרא לא אמר אחד מהן שיעורא דמתניתין ועוד א"כ לא יהיב תנא סימנא אבוחל ולקמן תנן בא סימן ולא הוצרך עד שלא בא העליון והיינו סימני בוחל. ומפר"ת דאי דהו סימניה דאבוחל קאי ותנאי דגמ' מפרשי סימני בגרות: **משתשחיר חפיטומת.** פרש"י ראש הדד כמו ניטלה פיטמתו דאתרוג. ועוקץ פי' חודו של דד מלמעלה. ובפ' לולב הגזול פרש"י ב' פירושים. ונראה דשניהן הן במקום אחד אלא האחד בצד ראשו והאחד בצד זנבו דגבי דד ליכא לפרושי הכי ומסתמא פיטמת ועוקץ דהתם דומיא דהך דהכא: **ויחיב לה ד' דמי בושתה** להנצל מן הענוש היה עושה כן דהא אין לעבדים בושת דאמרינן בפ' החובל ואפי' למ"ד יש להם בושת יגתן הכל לרב: **ומפר לחו לערבאי.** מכאן משמע דשפחה כנענית מותרת לעובד כוכבים וה"ה דעבד מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליהן משום נשג"ז ואע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייך בעבד מן התורה ושילחי ע"ז דא"ל שבור מלכא לבטי אידכר מה דעבדת באורתא ופרש"י

ז"ל ששלחו לו זונה כדרך הערביים וקבלה אומר ר"ת אין צריך לומר שהיה רשע דמותר היה בה כי עבד היה כדאמרינן בקדושין בטי בר טבי ברמות רוחיה לא קביל גישא דחירותא: **משיפליג ראש החוטם.** פרש"י ספק וגבי אתרוג נמי מזכיר פיטמת ועוקץ וחוטם ונראה לפ' כמו חוטם דהתם דהיינו מקום שמתחיל לשפע על פי העוקץ וכן הכא למעלה מן הפיטומת מתחיל לשפע כלפי הדד וחריצין כמין פיצולין נראה בהם:

חייבת בחלה א ואינה נפסלת בטבול יום. ר"מ ור' יהודה ר' יוסי ור"ש ב פוטרין מן החלה סברוה מאן דאמר תרומה דאורייתא חלה דאורייתא מאן דאמר תרומה דרבנן חלה דרבנן אי אמרת בשלמא קסבר רבי יוסי חלה בזמן הזה דרבנן אתי דמועץ דרבנן ומפקע חלה דרבנן אלא אי אמרת חלה דאורייתא אתי דמועץ דרבנן ומפקע חלה דאורייתא ודלמא קסבר רבי יוסי תרומה בזמן הזה דאורייתא וחלה דרבנן ג וכדאהדר רב הונא בריה דרב יהושע דאמר רב הונא בריה דרב יהושע אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דאורייתא שהרי ד שבע שבבשו ושבע שחלקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו ה במעשר ואמינא להו אנא אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא ו חלה דרבנן ז דתניא אי בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים ת"ל בבואכם ח בביאת כולכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם וכי אסקינהו עזרא לא כולהו סלוק: **מתני'** משל משלו חכמים באשה פגה בוחל וצמל פגה עודה תנוקת בוחל אלו ימי נעוריה בזו ובזו ט אמרו י ה אביה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה י ובהפרת נדריה צמל כיון שבגרה שוב אין לאביה רשות בה איזהו סימנין ר' יוסי הגלילי אומר יא משיעלה הקמט תחת הדד ר"ע אומר יב משיטו הדדים בן עזאי אומר יג משישחיר הפיטומת רבי יוסי אומר יד כדי שיהא נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהא לאחור: **גמ'** פגה עודה תנוקת כדכתיב א התאנה הנטה פגיה בוחל אלו ימי הנעורים ב כדתנן ג התאנים משיבחלו ואמר רבה בר בר חנה אמר רב משילבין ראשיהן ואיבעית אימא מהכא ד ותקצר נפשי בהם וגם נפשם בחלה בי צמל כמ"ד יצתה מלאה: ואיזהו סימנים ר' יוסי הגלילי אומר משיעלה הקמט: אמר שמואל לא משיעלה הקמט ממש ה אלא כדי שתחזיר ידיה לאחוריה ונראית כמי שיעלה הקמט תחת הדד שמואל בדק באמתיה ויהב לה ד' זוזי דמי בושתה שמואל לטעמיה דאמר שמואל ו לעולם בהם תעבודו ז לעבודה נתתים ולא לבושה שמואל מייחד להן רב נחמן מחליף להן רב ששת מסר להן לערבי ואמר להן אזדהרו מישראל: רבי יוסי אומר כו': מאי עוקץ אמר שמואל ח עוקצו של דד ת"ר ט אלו הן סימני בגרות א"א בר' צדוק אומר י משיתקשקשו הדדין ר' יוחנן בן ברוקה אומר משיכסיף ראש החוטם משיכסיף אזקונה לה אלא א"ר אשי יא משיפציל יב ראש החוטם ר' יוסי אומר משתקיף יג העטרה ר"ש אומר יד משנתמעך

ואינה נפסלת בטבול יום. גבי מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה קאמר דאם נגע בטבול יום במקצתו ט דפסל כולו במגעו וא"ל דהתם מיירי בשעשאו גוש בקערה: **אתי** דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן. מכאן מביא ריב"ל דאייה דתרומה בטלה ברוב דאורייתא והא דדרשינן בסיפרא מאת מקדשו ממנו דעולה בק"ל אסמכתא בעלמא הוא וכן הא דקאמר אסור דכל אסורו דערלה וכלאי הכרם דכל איסורו ליאסר בהנאה כפל בעלייתו שאריך אחד ומאתים ומיהו דאייה דהכא יש לדמות לעולה מדאורייתא הכל נאסר לזרים מטעם תערובת התרומה שאינה ניכר אבל מה שגם החולין נאסרו בתרומה ליפטר מן החלה כאילו הכל תרומה זה אינו אלא מדרבנן ומיהו יש להביא ראיה גבי נפלו אגוזים ונתפצעו בהיזקן (גיטין דף נד:) דיש פסדים דגרסי והא הכא דמדאורייתא בדובו בטלה ובשאלי הערל (יבמות דף פב.) גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפייהו שתי אמות כו' דקא"ר (ט) יוחנן והוא שרבו חולין על התרומה פי' דשרי מדאורייתא והכי אמר שאני אומר וכיש הוא פירקא (דף עג:) נמי קאמר תרומה ממורה ממעשר שכן מחפ"ז ולא חשיב ק"ל:

ל"ג אילו נאמר כי תבואו הייתי אומר משנכנסו ב' או ג' מרגלים דהא ריש דבריתא הכי איתא בספרי (פרשת שלח) (ובספ"ק דקדושין מייתי לה) משונה ביאה זו של חלה דבעלמא כתיב כי תבואו כי יביאך וכאן כתיב בבואכם לומר מיד כשנכנסו קודם כבוש וחילוק אלמא משמע דכי תבואו משמע ביאה חשובה דהיינו לאחר כבוש וחילוק והיכי מצי למימר אפי' ב' או ג' מרגלים אלא הכי גרסינן אי בבואכם יכול אפי' ב' או ג' מרגלים וקאי אדלעיל מיניה: **לא** בולהו בלוק. ואם תאמר והלא כל יושביה עליה קרינן לענין יובל כיון שהיו שם מכל השבטים לפר"ש שפי' דיובל מכל השבטים לא מיקרי ביאת כולכם ואע"פ שהיו שם מכל השבטים לא מיקרי ביאת כולכם: **אי זהו סימניה.** פרש"י דאצמל קאי ומתוך זה הוצרך לפ' הא דקא"ר יוסי [בבריתא] משתקיף העברה היינו נמי שיעורא דמשיתן ידו על העוקץ והוא שוקע. וקשה לפי' דלמה שינה ר' יוסי לשונו ועוד דבבולהו תנאי בגמרא לא אמר אחד מהן שיעורא דמתניתין ועוד א"כ לא יהיב תנא סימנא אבוחל ולקמן תנן בא סימן ולא הוצרך עד שלא בא העליון והיינו סימני בוחל. ומפר"ת דאי דהו סימניה דאבוחל קאי ותנאי דגמ' מפרשי סימני בגרות: **משתשחיר חפיטומת.** פרש"י ראש הדד כמו ניטלה פיטמתו דאתרוג. ועוקץ פי' חודו של דד מלמעלה. ובפ' לולב הגזול פרש"י ב' פירושים. ונראה דשניהן הן במקום אחד אלא האחד בצד ראשו והאחד בצד זנבו דגבי דד ליכא לפרושי הכי ומסתמא פיטמת ועוקץ דהתם דומיא דהך דהכא: **ויחיב לה ד' דמי בושתה** להנצל מן הענוש היה עושה כן דהא אין לעבדים בושת דאמרינן בפ' החובל ואפי' למ"ד יש להם בושת יגתן הכל לרב: **ומפר לחו לערבאי.** מכאן משמע דשפחה כנענית מותרת לעובד כוכבים וה"ה דעבד מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליהן משום נשג"ז ואע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייך בעבד מן התורה ושילחי ע"ז דא"ל שבור מלכא לבטי אידכר מה דעבדת באורתא ופרש"י

ד) מסר להו לערבי. משמע מכאן דשפחה כנענית מותרת בעובד כוכבים וה"ה דעבד כנעני מותר בעובדת כוכבים ולא גזרו עליו משום

ה) נשג"ז אע"ג דאיסור נדה ואשת איש שייך בעבד ומ"כ בשלחי מסכת ע"ז (דף עו:) דא"ל שבור מלכא לבטי אידכר לך מה דעבדת באורתא שקבל עובדת כוכבים זונה שמסר לו אושפיזו ו) (ורב) יהודה לא קבל עובדת כוכבים זונה לא עשה בטי איסורא למותר הוה בה דהא עבד הוה דקאמר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף ע:) דבטי בר טבי ברמות רוחיה לא קבל גיטא דחירותא:

הלכה כדברי כולן להחמיר. מספק פוסק כמר לחומרא וכמר לחומרא כדפרישי׳ בפרק בנות כותים (לעיל דף לו.):

איזהו חצר (צורית) כו׳. קשה לר״ת דבפרק השוכר את הפועלים (ב״מ דף פח.) ל״ר יגאי אין הטבל חייב במעשר עד שיראה פני הבית ותירץ דמדרבנן חלר קובעת למעשר ומדאורייתא בעינן ראיית פני הבית: **בת** עשרים כו׳ **יביאו ראיה.** פירוש קרובי האשה ומי גרסינן יביא היא בעצמה ומי גרסינן יביא קאי אבעל שיביא ראיה שזו היא אילונית והוא קדושי טעות אם רוצה לישא אמותה:

דברי ב״ה. תימה דבפ׳ הערל (יבמות דף פ.) איתמר אכל חלב מבן י״ג שנה עד י״ח שנה ונולדו בו סימני סריס אמאי שביק דברי ב״ה דאמר כ׳ שנה ונקט דברי ב״ש ואפי׳ לר׳ אליעזר הזכר כדברי ב״ה והתם איירי בזכר וי״ל דהתם נקט כרבי שהורה בסמוך עד י״ח:

עד רוב שנותיו. ומכאן ואילך גדול הוא והוי ולאי סריס:

זימנין דאתו מחמת כו׳. יש ספריס דגרסי זימנין דמתן:

כולן מעת לעת. בפרק שני דזבחים (דף כה:) אמר דשעות פוסלות בקדשים וכן בנתני ערי חומה כדמשמע (פ״ג דזבחים) ולא דמי לאחריני כדאמרינן דלא בעינן בהן מעת לעת בשעות כדפרישית לעיל (דף מד:) גבי ל׳ יום איכא בינייהו: [ועי׳ תוספות ערכין לא. ד״ה מיוסו]:

ובשביעית

הכף. מלמטה הוא על בית הרחס כמין תפוח גבוה כדמפרש לקמן: **מלמעלה.** בדדין: **להחמיר.** איזה מאלו שתביא שוב אין תביה מפר נדריה דמחזקינן לה בבוגרת נתקשקשו ואע״ג דלא הכסיף הכסיף אע״ג דלא התקשקשו וכן כולם. אית דאמרי להחמיר איזה ממאמת משעה שנראה בה אחד מן הסימנין הללו ואינה חולמת עד שיהו כולם ולאו מילתא היא דאפילו לא הביאה אחד מהן גדולה היא ואינה ממאמת וחולמת שהרי כל הסימנים הללו בבגרות נאמרו ומימי נערות היא גדולה למיאון ולחליצה שהרי הביאה שתי שערות. ל״ג הלכה כדברי כולן להחמיר הביאה אחד מן הסימנים הללו ואפילו הקודם שבכולן ולא הביאה לא כולן בוגרת ואינה בוגרת ואם קבל אביה בה קדושין וקדשה היא לא עצמה לאחר ליכה גט משייסה דכיון שהביאה אחד מן הסימנין הללו יצתה לה במקלת מרשות אביה דאיכא למימר בוגרת הוא ואין כח בקדושי אביה להפקיע קדושין שלה וגם בה אין כח להפקיע קדושי אביה עד שתביא את כולם: **שחייבת במעשר.** שקובעת תבואה למעשר דקי״ל חלר קובעת במסכת בילה (דף לד:): **שאחד פותח ואחד נועל.** שאין השומר קנוע לפתוח ולנעול אלא זה פותח וזה נועל ולאו בת שימור היא ופטורה דלאו שמה חלר: **כל שנכנסין לה כו׳ פטורה.** ואע״ג דאין אדם בוש לאכול בתוכה קובעת למעשר שאין שלא בתוכה פטורה דלאו שמה חלר: **דברי כולן להחמיר.** דאם יש בה אחד מכל אלו חייבת אם יש שם שומר חייבת כר׳ (א) ישמעאל אע״ג דאחד פותח ואחד נועל ואי ליכא פותח ונועל חייבת כר״ע ואע״ג דליכא שומר ואי אין אדם בוש לאכול בתוכה חייבת ואע״ג דליכא שומר ואיכא פותח ונועל ואם אמר לו מה אתה מבקש חייבת ואפי׳ ליתי בה חד מכל הני. ל״א הלכה כדברי כולן להחמיר כיון שאין אדם בוש לאכול בתוכה קובעת למעשר שאין אוכלין מפיות הנכנסים לה עד שיתעשרו ולהפריש מהן על טבל אחר אסור עד שיהיה לה שומר קבוע: **מתני׳ לא חוללה ולא מהימנה.** ובשאת לכל (ב) שתראה דלרחמנא פטרה דכתיב (דברים כה) והיה הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת [יבמות יב.]: (ג) **סריס.** לאו בר חליצה הוא דכתיב (דברים כה) להקים לאחיו שם בישראל והאי לאו בר הכי הוא: ה״ג **יביאו ראיה שהוא בן עשרים.** קרובי האשה יביאו ראיה: **גמ׳ ורמינהי אחד לי בן תשע שנים וכו׳.** שנים דין אחד להם ובאיתא כמאמר בגדול כדאמרינן לעיל [מה.] אלמא קטן הוא ובעיא אמתוני: **אמר רב שמואל.** מתני׳ כגון שנולדו בו סימני סריס המפורשים בהערלה (ד) כל שאין בשרו מוציא הבל כשהוא רותח ושערו לקוי ובשרו מחליק: **לי אחו נקמיה דר׳ חייא.** בן עשרים שנה אלא הביא: **כגוליא פריקא מעם לעם.** משגיח לה שנה ולא בתר מנין עולם שיהא יום אחד של שנת עשרים חשוב שנה לאף על גב דלא תנן במתניתין בן עשרים שנה ויום אחד כמאן דתנן יום אחד דמי ולריך להשלים את כולה: **דתנן תנן.** היכא דתנן יום אחד כגון בת אלא שנים ויום אחד וכולהי דמתני׳ בר מסיפא דקתני בת עשרים אלא הביאה שתי שערות דהתם לא בעינן עשרים אלמיס אלא משנכנס יום אחד בשנת עשרים: **בשלמא דרבי ודר׳ יוסי בן יעקב לא קשיין.** אהדדי למהוי מתני׳ משבשתא דמר כב״ש ודמר כב״ה דמתני׳: **בקדשים.** היכא דכתיב כבש בן שנתו: **מעם לעם.** מיום ליום ולא אמרינן למנין עולם שתכלה שנתו ערב ר״ה: **שבכן ושבכם.** קסבר היינו בן עשרים שנה ובת עשרים שנה דמתני׳. אלמא מעם לעם בעינן אליבא דהאי תנא והכך דלעיל סברי לה כעולא: **שתי שנים שבשדה אחוזה.** המוכר שדה אחוזה לחבירו אינו מוחר לגאולה בפחות משתי שנים [ערכין כט:] שיאכלנה לוקח שתי שנים כדכתיב (ויקרא כה) במספר שני תבואות ימכר לך ומכאן ואילך אם בא לגאול גואל ומחשב לו פירות של שתי שנים לפי חשבון הדמים שמכרה לו לפי שנים הבאים עד היובל שהלוקח שדה מחזירו יודע שיחזירנו לו ביובל ואם היו עד היובל עשר שנים ומכרה לו בעשרה ליטרין ונמלא קונה פירות של כל שנה בליטרא: **שני**

מסורת הש״ס

ה) [ליתא בתוספתא], ג) [גי׳ רי״ף ורא״ש לחמיר כ׳ יוחנן וסבי אמרי אליבא דרבי כולן להחמיר], ו) [מעברות פ״ג מ״ה, ד) [המתיין יגאה דטעות מגלא נורים וגם בתמני׳ ליתא], ה) [במסכת אילת כ׳ ישמעאל אמר אלר הגורים וכו׳], ו) [מעברות פ״ג מ״ה], ז) [גי׳ רי״ף ורא״ש לחמיר כ׳ יוחנן וסבי אמרי הלכה כדברי כולן להחמיר], ח) [יבמות פ. ולף לז.], ט) [יבמות פ. לז.] ב״ג קנה:, י) [בסדר המשנה בנין], כ) [יבמות לו:], ל) [יבמות לז. ב״ג קנה:], מ) [ע״ מוס׳ יבמות פ: ד״ה עד שיהא], נ) [ביבמות לז. איתא לקמיה דרבא], ס) [ערכין יח:], ע) [תוספתא דפרה סוף פ״ח ערכין יח: כל הענין], פ) [בכורות מז:], צ) [צ״ל אחר ד״ה ה״ב], ק) [יבמות פ:], ר) [ל״ג בפ׳ בתרא דערכין דף לא.].

תורה אור השלם

1. וּבְמֹלֶאת יְמֵי טָהֳרָהּ לְבֵן אוֹ לְבַת תֵּלֵד בֶּן אוֹ לְבַת תֵּלֵד בֵּן תָּבִיא כֶבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֹר לְחַטָּאת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַכֹּהֵן:
ויקרא יב ו
2. וְאִישׁ כִּי יִמְכֹּר בֵּית מוֹשַׁב עִיר חוֹמָה וְהָיְתָה גְאֻלָּתוֹ עַד תֹּם שְׁנַת מִמְכָּרוֹ יָמִים תִּהְיֶה גְאֻלָּתוֹ:
ויקרא כה כט
3. בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עֲמִיתֶךָ בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְבוּאֹת יִמְכֹּר לָךְ:
ויקראג כה טו

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה כדברי כולן וכו׳ מיינם כר׳ שמעון אע״ג דאחד וכו׳ ואם אומרין לו מה אחה: (ב) ד״ה לא חולצת וכו׳ לכל מי שתראה:

מוסף רש״י

יביאו ראיה. אם ב״ד מעריכין את הימנה לאלון ולייסב, יביאו קרובי הימנה ראיה שהוא בן עשרים. ותיסבר סרים. כלומר וועלו בו סימני סריס, והני מפרש בגמרא (לקמן בגמ׳) דאי נולדו לו סימני סריס אמרינן אם אי מיימי מעוט קטנות הוא, ומחזקינן ליה בקטן עד רוב שנותיו (יבמות פ). אחד לי בן תשע שנים כו׳. שניסה שיש דכל כמה דלא מיימי שערות קטן הוא (יבמות צז:). והוא שנולדו בו סימני סריס. אם דקאמי דמסגיגן ליה כגדול, כגון שנולדו לו סימני סריס, דמוכחא מילתא דאפי׳ דלא מיימי מעוט דסריס הוא, אבל כל כמה דלא חזיגן ביה סימני סריס מגיגן ביה קטנות ומיסיגין דלמא אתו (שם צז:). סימני סריס, סימנים המפורסים בגיבמות (פ:) דכיון דאיכא תרתי מסגיגן ליה כגדול, אבל בן עשרים שלא הביא שתי שערות ואין בו סימני סריס מסגיגן ליה כקטן עד רוב שנותיו דכמפרש ואזיל, ואי עולדו בו סימני סריס מקמי דליסיי בן עשרים ועשרות נמי לא אייתי, אלמא לא מסגיגן למיתשביה סרים עד דליסיי בן עשרים ויהא בו סימני סריס, דאיכא תרתי (רשב״ם ב״ב קנה:). **וכי לא נולדו לו סימני סריס.** ועשרות נמי לא הביא, **עד כמה.** מזחיקהו כקטן (שם). עד רוב שנותיו. ל״ג שנים שהן רוב שנותיו, כדכתיב (תהלים ל) ימי שנותינו בהם שבעים שנה (שם). **כי אתו לקמיה.** כן כ׳ שלא הביא למבדק אי משום קטנות אי משום סריסות (יבמות צז:). **אבריה.** אתכיולהו ואשקולהו עד שיהא בגיל ומן (שם). **אבחשוה.** דלמא מתמת בגילותא נתנו לה (רשב״ם ב״ב שם). **מחמת בחישותא.** כשהגעה כחום בגשרו (שם). **שבה האמורה בקדשים.** כגון כבשים בני שנה (ערכין יח:). **שבשדה אחוזה.** שהמוכר שדה אחוזה אינו רשאי לגאול עד שתהא ב׳ שנים בידו הלוקח, דכתיב במספר שני תבואות ימכר לך, ומיעטו שנים שתים (שם). **וכן שבבן ושבבת.** שנים שאמורים בבן ובבת (שם). **מעם לעם.** אותו יום ואותה שעה לשנה הבאה, ולא אלינן בתר מנין עולם דבי מעט תשרי ניתחשב ליה שנה (שם).

עין משפט נר מצוה

קח א ב מיי׳ פ״ב מהל׳ אישות הל״ז ח [וכרב אלפס יבמות מו.]:
קט ג מיי׳ פ״ד מהל׳ מעשר הל״ח והל״י:
קי ד מיי׳ פ״ב מהל׳ אישות [הל״ד] והל״ה סמג עשין לא טוש״ע אה״ע סי׳ קנה סעי׳ יב [וכרב אלפס שם]:
קיא ה מיי׳ שם הל״ח וע׳ בהשגות ומ״מ וכל״מ סמג שם טוש״ע שם וסי׳ קנב סעי׳ ו:
קיב ו מיי׳ (הל׳) שם ופ׳ בהל״ל וסמג שם טוש״ע שם סי׳ קנה סעי׳ יג [וכרב אלפס שם]:
קיג ז מיי׳ שם [הל״ד] והל״ח טוש״ע שם סעיף יב:
קיד ח ע׳ במיי׳ פ״ו מהל׳ אישות הל׳ כא:

תוס׳ הרא״ש

הלכה כדברי כולם להחמיר. מספק פוסק כחומרי דמר וכחומרי דמר כדפרישית בפרק בנות כותים: **איזהו חצר צורית.** הקשה ר״ת מהך מתני׳ מר׳ יגאי דאמר בפ׳ השוכר את הפועלים אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית. ותירץ דחצר קובעת מדרבנן אבל מדאורייתא עד שיראה פני הבית: **בת עשרים שנה כו׳. יביאו ראיה** פי׳ קרובי האשה ואי גרסינן תביא פי׳ היא עצמה ואי גרסינן יביא ראיה פי׳ הבעל אם רוצה לישא אמה או אחותה יביא שזאת היא אילונית והיו קידושיה קידושי טעות: **שנה האמורה בקדשי.** בפ״ב דזבחים איכא למ״ד שעות פוסלות בקדשים דדרש שה תמים זכר בן שנה יהיה שיהו כל הויותיו תם ובן שנה ופריך מי איכא מידי דבשעת שחיטה בן שנה בקבלה והולכה בן שתי שנים. אמר רבא זאת אומרת ששעות פוסלות בקדש״ והשתא מעת לעת של קדשים אינו שוה לאחרים דלא בעינן בהו מעת לעת בשעות כדפ׳ לעיל גבי לי׳ יום איכא בינייהו ושנה נמי דבתי ערי חומה משמע נמי בפ׳ בתרא דערכין דבעי׳ מעת לעת אף לשעות דדרש התם עד תום שנת ממכרו שנה שלו ולא שנת של מנין עולם והדר דרש מימים דבעי׳ מעת לעת. והקשה ר״מ מאי איצטריך האי קרא גבי קדשים מההוא קרא דדרש בזבחים בן שנה יהיה דשעות פוסלות ידענן דלשנתו מנין דאי מנין למנין עולם לא משכחת לה דבשחיטה היה בן שנה ובזריקה היה בן שתים שאם שחטו סמוך לבין השמשות וזרקו בלילה תיפוק לי משום פסול לילה. ואם זרקו למחר תיפוק לי משום לן. ותירץ דאיצטריך ההוא קרא לאשמועינן דפסול משום עבודה זמנו ואם עלה ירד כדאמרינן בפ׳ בתרא דזבחים גבי בני יונה שעבר זמנן שאם עלו ירדו. וסד״א כיון דבשעת שחיטה היה בן שנה וזרקו לא ירד קמ״ל קרא כיון דבשעה שהיתה הקבלה היה יותר מבן שנה אם עלה ירד. וג״ל דאי לא דידענן מהכא דבתר שנה דידיה אזלינן לא הוה דרשינן מהיהה דשעות פוסלות וכן גבי בתי ערי חומה איכא תרי קראי: **שנתו שלו ולא שנה של מנין עולם.** ותימה תיפוק לי מדאמרה תורה להקריב בראש השנה לתמיד אלמא בתר שנתו אזלינן דאי לשנת מנין עולם הו״ל בן שתי שנים שכבר נולד ד׳ ימים לפני ראש השנה דאם לא כן הו״ל מחוסר זמן. וי״ל דאפי׳ אזלינן בתר שנות עולם לא מנינן ליה שנה ז) אלא משעת הרצאה ואם נולד ד׳ ימים לפני ראש השנה מתחלת שנתו בראש השנה:

ז) וכלמ״ת כר״ה [לף ו ע״ב] ע״ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

שני תבואות. מיעוט שני שנים וכתיב תבואות ומשמע כל תבואות של שתי שנים להביא תבואה שלישית ושלש תבואות לא משכחת לה בשתי שנים אלא מעת לעת כגון מכרה לו בגאנוז מלאה פירות נמצא אוכלן ואוכל תבואה עד שיחזור ויקצור קודם אלול הבא הרי שתי תבואות בשנה אחת ועוד יאכל תבואה השנים שהיא שנה השלישית לפי מנין העולם: **בשביעית נמי יעבוד.** כגון ממכר בניסן וכשיגיע תשרי של שביעית עברו שש למנין עולם והוא יעבוד עד ניסן: **לערכין.** דהיכא דכתיב (ויקרא כז) מבן ששים שנה ומעלה פשיטא לן דשנת ששים כלומר הבא ומעלה כתיב אבל בן חמש שנים ולא כתיב אלא (שם) מבן חמש שנים ועד בן עשרים שנה ולא כתיב מבן חמש שנים ומעלה אי לא אשמועינן הכא מעת לעת הוה אמינא שנת חמש כלומעלה להכי אשמועינן הכא דבעינן ה' שנים מלאים בכולל ערך הראשון שהוא מועט: **לפרקין דיולא דופן.** להיכא דלא תנן ויוס אחד כגון בן עשרים וכא עשרים: **מ"ע לא אמר ליולא דופן.** הואיל וס"ל נמי בהנך מעת לעת: **דומיא דהנך.** כלומר אף על גב דהנך דיולא דופן הוי נמי מעת לעת מיהו האי שבבן ושבבת דמתניתין לא איירי בהן כלל דהא דומיא דקדשים וערי חומה ועבד עברי קתני דכתיבן הלכך ערכין נמי כתיבן אבל שנת עשרים לענין שערות לא כתיבי באורייתא אלא הלכתא היא: **שבוכר ושבנקבה מיבעי ליה.** לישנא דקרא דכתיב (שם) ולנקבה עשרת שקלים אלא בן וכא לישנא דמתניתין היא בן עשרים וכא עשרים: **אוכה ואיסק.** לארעא דישראל לאתריה דרבי אלעזר בן פדת: **ואגמר שמעתא.** דרבי יצחק בר נחמני: **מפומיה דמרא.** רבי אלעזר:

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן התחתון. שתי שערות סימן נערות: **העליון.** בוחל: **או חולצת.** גדולה היא שהשערות סימן מובהק ועליהן סמכינן ולקמן מפרש טעמא: **אע"פ שאי אפשר.** פרכינן בגמרא והלא בא: **אבל אי אפשר לו.** דהא ודאי מדאתא עליון תחתון נמי אתא אלא שנאבו: **גמ'** אע"פ שאי אפשר לרבנן ולתני בא העליון ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת וחכ"א או חולצת או מתיבמת ואנא ידענא משום דאי אפשר הוא אי לא תנא אע"פ שאי אפשר הוה אמינא רוב נשים תחתון אתי ברישא ומיעוט עליון אתי ברישא ורבי מאיר [3]לטעמיה דחייש למיעוטא ורבנן לטעמייהו דלא חיישי למיעוטא והני מילי בסתמא אבל היכא דבדקן ולא אשכחן אימר מודו ליה רבנן לר"מ דעליון קדים קמ"ל דאי אפשר [3] ודאי אתי ומנתר הוא דנתר בשלמא לר"מ היינו דכתיב [2]שדים נכונו ושערך צמח אלא לרבנן איפכא מבעי ליה ה"ק כיון ששדים נכונו בידוע ששערך צמח בשלמא לר"מ היינו דכתיב [3]בעשות ממצרים דדיך למען שדי נעוריך אלא לרבנן איפכא מבעי ליה ה"ק כיון שבאו דדיך בידוע שבאו נעוריך ואיבעית אימא מאי שדי כולה בדדי כתיב וה"ק הקב"ה לישראל איכרפו

שני תבואות ימכר לך פעמים שאתה מוכר שלשה תבואות בשתי שנים שש שנה שבעבד עברי מנלן אמר קרא [1]שש שנים יעבוד ובשביעית נמי יעבוד שבבן ושבבת למאי הלכתא אמר רב גידל אמר רב לענין ערכין ורב יוסף אמר לפרקין דיוצא דופן א"ל אביי מי פליגת א"ל לא הוא אמר חדא ואנא אמינא חדא ולא פליגינן והכי נמי מסתברא דאי ס"ד פליגי מאן דאמר לערכין לא אמר ליוצא דופן והאמר רב הלכתא בכולה פרקין מעת לעת אלא למ"ד לערכין מ"ט לא אמר ליוצא דופן דומיא דהנך מה הנך דכתיבן אף הני נמי דכתיבן ואידך האי שבבן ושבבת שבזכר ושבנקבה מבעי ליה אמר רב יצחק בר נחמני א"ר אלעזר הלכה כר' יוסי בן כיפר שאמר משום ר' אליעזר א"ר זירא [6]אזכה ואיסק ואגמר לשמעתא מפומיה דמרא כי סליק אשכחיה לר' אלעזר אמר ליה אמרת הלכה כרבי יוסי בן כיפר אמר ליה מסתברא אמרי מדכוליה פירקין תני יום אחד והכא לא קתני שמע מינה מסתברא כותיה:

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן [א]התחתון עד שלא בא העליון או חולצת או מתיבמת בא העליון עד שלא בא התחתון אף על פי שאי אפשר ר' מאיר אומר לא חולצת ולא מתיבמת וחכ"א [2]או חולצת או מתיבמת מפני שאמרו אפשר לתחתון לבא עד שלא בא העליון אבל אי אפשר לעליון לבא עד שלא בא התחתון: **גמ'** אע"פ שאי אפשר והלא בא בא לר' מאיר אע"פ שאי אפשר לרבנן ולתני בא העליון ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת וחכ"א או חולצת או מתיבמת ואנא ידענא [4] משום דאי אפשר הוא אי לא תנא אע"פ שאי אפשר הוה אמינא רוב נשים תחתון אתי ברישא ומיעוט עליון אתי ברישא ורבי מאיר [3]לטעמיה דחייש למיעוטא ורבנן לטעמייהו דלא חיישי למיעוטא והני מילי בסתמא אבל היכא דבדקן ולא אשכחן אימר מודו ליה רבנן לר"מ דעליון קדים קמ"ל דאי אפשר [3] ודאי אתי ומנתר הוא דנתר בשלמא לר"מ היינו דכתיב [2]שדים נכונו ושערך צמח אלא לרבנן איפכא מבעי ליה ה"ק כיון ששדים נכונו בידוע ששערך צמח בשלמא לר"מ היינו דכתיב [3]בעשות ממצרים דדיך למען שדי נעוריך אלא לרבנן איפכא מבעי ליה ה"ק כיון שבאו דדיך בידוע שבאו נעוריך ואיבעית אימא מאי שדי כולה בדדי כתיב וה"ק הקב"ה לישראל איכרפו

ובשביעית נמי יעבוד. [7]וא"ת הא תינח שנת שמיטת אלא בתחלה אימא ל' יום לפני ראש השנה ומשם ואילך ה' שנים שלמים ויש לומר כיון דגלי קרא דששים הוא שנה שלמה הוא הדין דראשונה בעינן שלמה: **רב גידל אמר רב לערכין.** וא"ת כיון דבערכין מוקי לה א"כ הדרא קושיא לדוכתין דלרב גידל לא משכח רב תנא כוותיה וי"ל דקסבר רב תנא הוא ופליג: **אמר ר"א הלכה כר' יוסי בן כיפר.** וא"ת והא רבי אליעזר גופיה פסיק בפ"ק (לעיל ח.) כרבי אליעזר בד' ומו לא וכ"ת דהכא לא מסיב משום דר' יוסי בן כיפר קאי כוותיה הא מסיב נמי התם הסיא דד' נשים אע"ג דרבי יהושע קאי כוותיה אלא משום דרבי יהושע מרבי אליעזר קבלה הכא נמי רבי יוסי משמיה דרבי אליעזר קאמר לה וי"ל משום דהכא קאי רבי כוותיה דקאמר וכן הורה רבי בלוד ולא מכח רבי אליעזר פסיק א"נ דוקא במשניות אמר בפ"ק דהלכתא כוותיה בגמרא:

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן. ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת. וא"ת ולר' מאיר למה הוזכר סימן העליון כיון דלא סמכינן עליה כלל. וי"ל דודאי סמכינן עליה לענין עונשין וקידושין כיון דרוב פעמים תחתון אתי ברישא כדאיתא בגמ' ור' מאיר הוא דחייש למיעוט להחמיר הילכך אינה חולצת ואינה מתיבמת עד שתביא סימן התחתון: **וחכ"א [או] חולצת או מתיבמת.** ה"ה דאפי' קטנה מתייבמת לרבנן דר"מ דלא חיישי למיעוט אבל לחליצה בעי גדולה כדאמרי ליה יפה אמרת שאין חולצין איש

כתוב בפרשה:

ב) [ביצה כז:. מ"ק כב. חולין נ:], ג) [לעיל לא: וש"נ], ג) [הוי שדיים עומדים. יעב"ץ], ד) ע' רש"ש, ה) [נימנות סא:].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואנא ידענא דמשום: (ב) שם קמ"ל דלא אפשר אלא ודאי התחתון אתי ומנתר:

מוסף רש"י

שני תבואות. כיון דכתיב שני, שתי שנים בתשמש, תבואות למה לי, אלא מלמד שכל תבואה שיעלה בתוכן ב' שנים יאכל ואפילו ג', כגון אם מכרו לו בניסן מלאה קמה, לא יגאלנה עד שתי שנים בניסן בתוכו יום, ואם קדם וקצר הרי שאכל ג' תבואות, וכשיבדנה הגואל יחסוב שנים מיום שמכרה עד היום, אם היו עשר שנים והוא שמכרה בעשרה מנים, נמצא שמכרה לכל שנה במנה, שהרי ביצל היתה עתידה להזור, הלכך כשהוא פודה עכשיו נותן שמונה מנים לשמונה שנים הנותרים, וזה אכל אלא תבואות שוות אלא מנים בשתי שנים, ואילו הוה אוצינן בתר מנין עולם, תתבטל הכאה בשנה אחת הוה פריק ליה ולא הוה אכיל אלא שתי תבואות (ערכין יח:). לענין ערכין. דלא אוצינן בשנת חמש ועשרים ושנים בתר מנין עולם (שם). לפרקין דיוצא דופן. דמתמת נדה (לעיל מה:) בן י"ג שנה נדליו נבדקין, בן י"ג נדליו קיימין, בת י"א נדליה נבדקין, בת י"ב נדליה קיימין, וכן הרבה שנות בן וכא שניין שם וקאמר הכא דכולהו מעת לעת שנולדו (עדרין שם). מ"ט לא אמר ליוצא דופן. הואיל וסניא ליה נמי התם מעת לעת (שם). דומיא דהנך. אמר לך, אפילו הכי הכא לא קתני להו, דומיא דהנך שנה דקדשים ודעבד עברי קתני, דכתיבי באורייתא, והכאו שנים דיולא דופן כולהו דרבנן (שם). שבזכר ושבנקבה מבעי ליה. כלישנא דקרא דכתיב בערכין אם זכר אם נקבה, ולא כתיב בן וכא, אבל יולא דופן כולהו בן וכא תנינן (שם). אזכה ואיסק. יהי לנו שאזכה לעלות לאתרן ישראל (ביצה כז:). מפומיה דמרא. דשמעתא (שם). מסתברא אמרי. כן אמרתי דמסתברא (בתוס') אבל לא שמעתי שהוקבעה הלכה למעשה כמותו (שם עי"ש).

הדרן עלך יוצא דופן

דחייש למיעוטא. גבי קטן וקטנה אין חולצין ולא מייבמין, קטן אמא ימלא קרים, קטנה שמא מתמלא חיילונים, ממ' יבמות (קיט.) (ג"יטין ב:) בפרק הכל שוחטין (חולין ו.) גבי כותים, שמוד על כל כותים משום חומס שמלאו דמות יונה בהר גריזים והשתמש לה (יבמות קיט).

א) מיי' פ"ג מהל' אישות הל"ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף יב וגרכ"ג אלפס יבמות פי"ג דף מה:]:

ב) מיי' שם הל' ז ח:

תורה אור השלם

1. כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבַשְּׁבִעִת יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם: שמות כא ב
2. רִבְבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נָתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וְשַׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה: יחזקאל טז ז
3. וַתִּפְקְדִי אֵת זְמַת נְעוּרָיִךְ בְּעֲשׂוֹת מִמִּצְרַיִם דָּדַיִךְ לְמַעַן שְׁדֵי נְעוּרַיִךְ: יחזקאל כג כא

תוס' הרא"ש

ובשביעית נמי יעבוד. ותימה תינח שנת שמיטת [6] דילפינן מהכא דבעינן שתמשך עבודתו עד שנה תחלת שביעית ולא אמרינן ל' יום [לפני] **ראש השנה חשוב שנה** אבל בשנה ראשונה דלמא ל' יום לפני ר"ה חשוב שנה וי"ל כיון דגלי קרא דשנה ששית שלימה הה"נ שנה ראשונה: **אמר רב גידל אמר רב לערכין.** אי לערכין דוקא קאמר צ"ל דס"ל רב תנא הוא ופליג: **א"ר אלעזר הלכה כר' יוסי בן כיפר.** ותימה הא ר' אלעזר גופיה הוא דאמר דאין הלכה כר' אליעזר אלא בד' וכ"ת משום דאיכא ר' יוסי בן כיפר דקאי כותיה לא קא חשיב ליה הא ליתא דהא ההיא דד' נשים ר' יהושע קאי כותיה אלא משום דר' יהושע מר' אליעזר קבלה הכא נמי ר' יוסי בן כיפר משום ר' אליעזר אמרו וי"ל דהכא נמי איכא ר' דקאי כותיה כדאמרינן לעיל וכן הורה בלוד ולא מכח ר' אליעזר הורה א"נ דוקא במשניות הוא דאמר ר' אלעזר בפ"ק הלכה כר' אליעזר בארבע:

סליק פ"ד דקא ר"מ אומר לא חולצת ולא מתיבמת. ותימה לר"מ למה הוזכר סימן העליון כיון דלא סמכינן עליה כלל. וי"ל דודאי סמכינן עליה לענין עונשין וקידושין כיון דרוב פעמים תחתון אתי ברישא כדאיתא בגמ' ור' מאיר הוא דחייש למיעוט להחמיר הילכך אינה חולצת ואינה מתיבמת עד שתביא סימן התחתון: **וחכ"א [או] חולצת או מתיבמת.** ה"ה דאפי' קטנה מתייבמת לרבנן דר"מ דלא חיישי למיעוט אבל לחליצה בעי גדולה כדאמרי ליה יפה אמרת שאין חולצין איש

ו) נראה דס"ל דילפינן מהכא שיהיה שנה שלמה ולפעמים נמשך עבודתו כתוך שנת השביעית ולא אמרינן וכו'.